

החשיבות של פדגוגיה חדשנית- סקירה ומסרים עיקריים

בעולם המודרני, ככל שמטרות מערכת החינוך הופכות לשאפתניות יותר, הפדגוגיה נעשית מורכבת יותר. המגמה של התמקדות בלומד היא חלק משינוי כללי במדיניות החינוכית המכוון להשגת רמה גבוהה יותר של הישגים אקדמיים. כיום, היעד המוצהר הוא להפוך את התלמידים ללומדים לאורך החיים, לפתח הבנה עמוקה ולקדם מגוון רחב של מיומנויות חברתיות.

ארגון ה-OECD הציג שבעה עקרונות למידה המודרנית:

1. מרכזיות של תהליך הלמידה, עידוד מעורבות ומודעות לאסטרטגיות למידה.
2. הבטחת האופן החברתי והשיתופי של הלמידה.
3. מכוונות למוטיבציה ומעורבות רגשית בתהליך הלמידה.
4. רגישות להבדלים אישיים בין התלמידים.
5. דרישות גבוהות מכל תלמיד, אך בלי עומס יתר.
6. שינוי בהערכות, בהתאם ליעדים העיקריים של הלמידה; דגש על הערכה מעצבת.
7. קידום קשרים אופקיים בין פעילויות למידה, בניית קשרים בין מקצועות לימוד שונים, בניית מערך למידה הכולל למידה בתוך בית הספר ולמידה מחוץ לבית הספר.

הדגש על הקניית מיומנויות מגוונות דורש בחינה מחודשת של הכלים הפדגוגיים. על הפדגוגיה להיות מכוונת להקניית מיומנויות המתאימות למאה ה-21, ובראש ובראשונה מיומנויות של שיתוף פעולה, התמדה, יצירתיות וחדשנות. הגישות הפדגוגיות הממוקדות בלומד, כמו למידה מבוססת חקר, למידה מבוססת פרויקטים, למידה שיתופית, מתאימות במיוחד כדי להעניק ללומד תפקיד פעיל ולקדם את רכישת המיומנויות העיקריות שהוא זקוק להן להשתלבות מוצלחת בחברה המודרנית. הכנה לקראת רכישת מיומנויות אלה דורשת ביצוע משימות מורכבות ואותנטיות.

הגישות הפדגוגיות החדשות חשובות גם כדי להפוך את החינוך לרלוונטי, לערב את הצעירים ולאפשר למידה לעומק, שתאפשר להעביר את המיומנויות לסביבות חדשות בחיים הבוגרים, לאחר סיום בית הספר. יש לציין, כי הדגשת המיומנויות לא באה על חשבון ידע והבנה של התוכן. נהפוך הוא, הצעירים חייבים לגלות הבנה וידע עמוקים כדי להצליח בשוק התעסוקה המודרני ולכן, על הפדגוגיה היעילה לשלב בין הקניית מיומנויות לבין הוראת התכנים ופיתוח הבנה עמוקה של התחומים הנלמדים. פיתוח המסוגלות המקצועית באה לידי ביטוי בכמה ממדים של ההוראה, כמו: ניהול יעיל של הכיתה, יצירת אקלים תומך, בניית קשר תלמיד-מורה ומתן משוב חיובי ומועיל, הפעלה קוגניטיבית של התלמידים וקידום מעורבות קוגניטיבית מלאה בתוכן הנלמד. כל אלה כרוכים בבחינת הפדגוגיה החדשנית וביישומה. לאחרונה הוצעו מגוון גישות פדגוגיות חדשניות, שבהן מורים מנוסים אינם מגבילים עצמם למתודה פדגוגית מסוימת. המערכת "C5" פותחה ככלי שבאמצעותו מחנכים, מנהלים ומעצבי המדיניות החינוכית יוכלו להתייחס למגוון רחב של נושאים הקשורים לפיתוח פדגוגי ולבצע בחירות נכונות בכל הקשור ליישום מתודות פדגוגיות חדשניות.

התקציר מבוסס על הפרק:

Paniagua, A. & Istance, D. (2018). *Teachers and designers of learning Environments: the importance of innovative pedagogies*. Paris: Center for Educational Research and Innovation, OECD. ch. 1: "The importance of innovating pedagogy: Overview and key messages", p.19-32.

לאחרונה הוצעו מגוון גישות פדגוגיות חדשניות, שבהן מורים מנוסים אינם מגבילים עצמם למתודה פדגוגית מסוימת. המערכת "C5" פותחה ככלי שבאמצעותו מחנכים, מנהלים ומעצבי המדיניות החינוכית יוכלו להתייחס למגוון רחב של נושאים הקשורים לפיתוח פדגוגי ולבצע בחירות נכונות בכל הקשור ליישום מתודות פדגוגיות חדשניות.

מערכת "C5" כוללת:

- 1. שילוב (Commination):** הכוונה לשילוב של מתודות פדגוגיות שונות. גישה פדגוגית יעילה נשענת על השילוב השיטתי בין מתודות שונות, מה שמאפשר להשיג יעדים חינוכיים מרובים.
- 2. התמצאות (Connoisseurship):** מומחיות ביישום מעשי של מתודות פדגוגיות. הכוונה לא ליישום שגרתי של טכניקות, אלא להבנה לעומק של משמעויותיהן בכל מרכבותן.
- 3. תוכן (Content):** יש להתאים את הגישה הפדגוגית לתוכן הייחודי, בעיקר כאשר מתודות פדגוגיות מסוימות מתאימות לתחומי ידע מוגדרים. אחדות מהגישות הפדגוגיות החדשניות קשורות גם לתכנים חדשניים, כמו רובטיקה, עיצוב וכדומה. גישות אלה הופכות את התוכן לרלוונטי ולאונטטי יותר, כפי שקורה במסגרת למידה מבוססת פרויקטים או למידה מבוססת חקר.
- 4. הקשר (Context):** קשר חברתי-תרבותי; הקשרים דיגיטליים.
- 5. שינוי (Change):** יצירת שינוי מחייבת למידה משותפת ומכוונת לפעילות של המורים. למידת המורים נשענת על אותם העקרונות כמו למידת תלמידיהם – עליה להיות שיתופית, ממוקדת בחקר ומתייחסת לבעיות האונטטיות והרלוונטיות להוראה. הפדגוגיות החדשניות דורשות שינויים עמוקים בפרקטיקת ההוראה ובתפקיד המורה.

ניתן לקבץ גישות פדגוגיות חדשניות לכדי אשכולות, כמפורט:

- א. למידה מעורבת (blended learning):** מיקוד בארגון הוראה ולמידה (ראה, פרק 5).
- ב. משחק (gamification):** מיקוד ברלוונטיות של המשחק (ראה, פרק 6).
- ג. חשיבה חישובית (computational thinking):** מיקוד בלומד כפותר בעיות קוגניטיביות (ראה, פרק 7).
- ד. למידה התנסותית (experiential learning):** מיקוד בסביבה רחבה ובדרכים לחוות וללמוד אותה (ראה, פרק 8).
- ה. למידה מעוגנת גוף (embodied learning):** מיקוד כוללני בלומד, כולל בתחומים החברתיים, הרגשיים, האמנותיים והפיזיים (ראה, פרק 9).
- ו. הוראה מבוססת אורייניות מרובות והוראה מבוססת דיון (multi literacies and discussion-based teaching):** מיקוד באופן המגוון והמורכב של האוריינות (ראה, פרק 10).

בפרקים הבאים הגישות הללו יידונו בהרחבה. כפי שניתן לראות, כל אחת מהגישות הנ"ל מתאפיינת במיקוד ייחודי. עם זאת, קיימים מאפיינים המשותפים לכל הגישות הפדגוגיות החדשניות, כמו:

- א. התמקדות במעורבות הלומד ובשיתוף פעולה.**
- ב. קידום החשיבה הביקורתית בקרב התלמידים.**
- ג. הישענות על תוכן הרלוונטי ללימודים.**
- ה. מימוש הפוטנציאל של טכנולוגיות דיגיטליות מתקדמות.**

בנוסף לכך, יש לציין את התפקיד המרכזי של רשתות בית ספריות בפיתוח גישות פדגוגיות קוהרנטיות, פיתוח חומרי תמיכה, פרקטיקות של חלוקת ידע, למידה ומנהיגות חינוכית. הרשתות חיוניות להבנה ולקידום פתרונות הוראה חדשניים ולפיתוח פדגוגיות חדשניות.

לסיכום, המחקר על הפדגוגיות החדשניות ומיקומן בהוראה המודרנית מאפשר להצביע על מספר תובנות:

- א. פדגוגיות חדשניות חשובות לפיתוח המקצוענות של המורים.
- ב. מיפוי החדשנות הפדגוגית באמצעות אשכולות של מתודות פדגוגיות מתקדמות מסייע לבניית הסכמה בינלאומית רחבה סביב מקצוע ההוראה ומאפשר ליצור מסגרת יעילה ליצירתיות פדגוגית אישית של המורים.
- ג. יישום פדגוגיות חדשניות נשען על המעורבות הפעילה של התלמידים ועל העדפות הלמידה שלהם, תוך כדי קידום מתודות מדעיות, יצירתיות ושיתוף פעולה.
- ד. רשתות בתי ספריות הן מקור חיוני של תמיכה במורים המנסים ליישם שיטות פדגוגיות חדשניות.
- ה. על המתודות הפדגוגיות להתאים לניסיון ולמימוניות של המורים; חדשנות בהוראה דורשת רפלקציה יצירתית ועמוקה של המורים.
- ו. פדגוגיות חדשניות הן בדרך כלל בין-דיסציפלינריות ואינן מוגבלות לתוכן של מקצוע מסוים; יישומן היעיל דורש בניית גשרים בין התחומים השונים.
- ז. על מסגרות ההערכה לקחת בחשבון את הפדגוגיות החדשניות ולקדמן.